

DIGITALIZACIJA U GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICI VINKOVCI

Pojavu računala, računalne opreme i internetskih tehnologija prije 15 – 20 godina knjižnice su vrlo dobro prihvatile i znale iskoristiti. Većina je knjižnica nabavila računala, time su pridobili dosta novih korisnika, jer prosječni korisnika s početka devedesetih nije bio u mogućnosti nabaviti vlastito računalo. Korištenje je računala bila samo jedna od usluga koju je knjižnica nudila svojim korisnicima.

Već u drugoj polovici devedesetih cijena računalne opreme počela je značajno opadati, a ulaskom u novo tisućljeće računalna je oprema, zbog svoje cijene, postala opće dostupna. Internet je postao medij koji je postao opće prihvaćen i korišten poput novina, televizije ili radija, čak ih je pretekao jer su postojeći mediji postali dostupni i preko interneta, može se reći kako je internet sve ostale medije objedinio. Broj korisnika koji dolaze u knjižnicu isključivo radi korištenja računalnih i internetskih usluga znatno se smanjio. Prema GfK – ovu istraživanju iz 2008. godine 50% građana (starijih od 15 godina) ima osiguran pristup internetu¹, stoga su knjižnice učinile korak naprijed te su modificirali svoje internetske usluge. Pojednostavljeno, ukoliko korisnik neće doći u knjižnicu po neku informaciju, knjižnica će tu informaciju pomoću interneta dovesti njemu, stvaranjem informacija u digitalnom obliku i plasiranjem istih u virtualni svijet, odnosno digitalizacijom različitih sadržaja. Digitalizacija je jedan od načina stvaranja i olakšavanja pristupa informacijama.

ŠTO DOBIVAMO DIGITALIZACIJOM?

Digitalizacija bi trebala biti kreativna zaštita u funkciji osiguravanja i poboljšavanja pristupa znanju zabilježenom na tradicionalnom mediju. Prema tome, digitalizaciju kao oblik zaštite treba promatrati u funkciji pristupa².

Osnovne prednosti digitalizacije:

- ušteda prostora;
- očuvanje intelektualnog sadržaja;

¹ Ružić, Drago. *Internet i internetski servisi. Dostupno na: http://www.mpp.efos.hr/dokumenti/eMktg_MPP_2_Internet.pdf (2009-5-21).*

² Katić, Tinka. *Digitalizacija stare grade. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3-4(2003), 5.*

- sigurnost za slučaj da se izvornici oštete, ukradu ili unište;
- stavljanje građe na Web omogućava veću i bržu dostupnost korisnicima;
- mogu se izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnažanju ne gubi na kvaliteti;
- digitalna građa (uključujući i slike) ne oštećuje se korištenjem, tj. kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se uporabom³.

Digitalizacija se ne može promatrati kao oblik zaštite građe, već je samo jedan od elemenata kojim se može spriječiti ili usporiti uništavanje dokumenta. Dokument u digitalnom obliku nije zaštićen (u potpunosti) jer knjige i druga građa ne propadaju samo zbog korištenja, već zbog smještaja, nedostatka prostora, vanjskih utjecaja i drugih faktora.

NEDOSTACI DIGITALIZACIJE

Nedostaci digitalizacije:

- u usporedbi s papirom i mikrofilmom, digitalni formati imaju vrlo kratak životni vijek i nisu "okom čitljivi";
- digitalna zaštita;
- brze izmjene tehnologije i brzo zastarijevanje traži stalno prebacivanje na nove digitalne medije i nove formate;
- nedostatak standarda za digitalne formate daje veliku prednost mikrofilmiranju⁴.

Za neke su navedene nedostatke pronađena rješenja ili bar polurješenja te će u budućnosti predstavljati sve manji problem. Već sada određene tvrtke, koje se bave računalnom opremom i digitalizacijom, daju jamstva o čitljivosti digitaliziranih dokumenta u narednih 30 – 50 godina te je stoga za očekivati da će se to razdoblje s vremenom produžiti, a poznati su i postupci kao što su emulacija, migracija i slični koji produžuju vijek trajanja informacije u digitalnom obliku.

ZAŠTO JE GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA VINKOVCI POKRENULA PROJEKTE DIGITALIZACIJE?

Poznato je da je vinkovačka knjižnica 1991. godine izgorjela pri čemu je uništen cjelokupni fond Zavičajne zbirke s njenim najvrednijim dijelom: obrađenim rukopisima Josipa Kozarca, Vladimira Kovačića i Joze Ivakića,

³ Badurina, Boris. [et al.]. *Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica*. Dostupno na: <http://www.sz.hr/seminar2002/prezentacije/slogRadionicaDigitalizacija2.ppt> (2009-5-21).

⁴ Isto.

originalnim fotografijama i uvećanim portretima, pismima i razglednicama, originalnim zapisnicima s Osnivačke skupštine 1875. i svim zapisnicima do 1991., s izvješćima o fondu knjiga, predmetima naših književnika (pisači stol Josipa Kozarca s priborom za pisanje i tintarnicom, pepeljara, vazica, stolica), dijelom biblioteke Joze Ivakića i cjelokupnom dokumentacijom Knjižnice⁵.

S informacijske strane nestao je značajan izvor informacija o gradu Vinkovcima. Time sačuvani izvori informacija o povijesti grada dobivaju na važnosti te je Knjižnica pokrenula projekte digitalizacije kako bi najvažniji izvori o povijesti grada bili što dostupniji.

ŠTO JE DIGITALIZIRANO?

Kako su novine jedan od najznačajnijih medija masovne komunikacije i primarni izvor informacija, Knjižnica se odlučila na digitalizaciju novina. Novine *Vinkovački list* su novine s najdužom tradicijom izlaženja u Vinkovcima te time imaju veliko kulturno – povijesno značenje⁶ pa su se nametnule kao logičan izbor.

Vinkovačkim listom je pokrivena suvremena povijest grada, a kako bi se pokrila povijest grada od pretpovijesnog doba do danas digitalizirana je i monografija *Cibalae - Vinkovci : spomen spis hrvatskih kulturnih i humanitarnih društava grada Vinkovaca*.

Pilot projekt - Digitalizirani časopis *Uspjeh*

⁵ Miljak, Jaspa. *Vinkovačka knjižnica u ratnom razdoblju. // Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja*. 10(1992), 270.

⁶ Šojat-Bikić, Maja. *Baštinski pristup digitalizaciji povijesnih novina: od povijesnih novina do digitalne zbirke sadržaja. // Medijska istraživanja* 12, 2(20065), 21.

Kao pilot projekt pred digitalizaciju *Vinkovačkog lista* i *Spomen spisa* digitaliziran je časopis *Uspjeh* kako bi se javnost i financijeri upoznali s digitalizacijom i svime što će digitalizacija donijeti Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci i gradu Vinkovcima.

Nakon uspješno provedena tri projekata digitalizacije u 2009., Knjižnica je u 2010. godini digitalizirala još tri naslova časopisa iz Zavičajne zbirke: *Cibalis 1905.*, *Cibalis 1923.* i *Hrvatski branik*.

Vinkovački je časopis *Uspjeh* izlazio 30 - ih godina prošlog stoljeća. Izdavao ga je trgovac Jovan Popović (Mali). Za *Uspjeh* je bolje reći da se radi o promidžbenom letku u koji je Popović, uz reklamu svojih trgovina i artikala, ubacio mnoštvo korisnih savjeta, recepata, čak i pjesama kako bi letak bio zanimljiviji te na taj način završio u što više ruku. Upravo zbog tih popratnih sadržaja, koji čine veći dio *Uspjeha* te dodatnih obilježja kao što su godište, broj i kontinuitet izdavanja, *Uspjeh* s pravom možemo nazvati časopisom.

Knjižnica je digitalizirala sljedeće brojeve *Uspjeha*: broj 2 (1930.), 4 (1931.), 5 (1932.), 7 (1934.), i 9 (1936.)⁷. S informacijskog gledišta *Uspjeh* nije značajan izvor za Vinkovce, no Knjižnica se odlučila na digitalizaciju *Uspjeha* iz nekoliko razloga:

- pet brojeva *Uspjeha* koje je digitalizirala Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci su jedini poznati primjerci u Republici Hrvatskoj;
- već smo spomenuli da je *Digitalizirani Uspjeh* bio svojevrsno upoznavanje javnosti s digitalizacijom uopće;
- digitalizacija *Uspjeha* mogla se obaviti s kadrom, znanjem i tehnologijom koju je vinkovačka Knjižnica već posjedovala, što nije iziskivalo dodatna materijalna ulaganja.

Uspjeh je skeniran HP 4500 c skenerom, A4 formata. Na stranicama Knjižnice se nalazi u pdf formatu, a kako je prilikom skeniranja izvršen i OCR svi se tekstovi mogu preuzimati izravno s dokumenta. Najveći je problem pri digitalizaciji bio format *Uspjeha*, znatno veći od A4 formata te se svaka stranica lomila na dvije skenirane slike, koje su se potom spajale, što je vrlo dobro učinjeno jer se ne može uočiti mjesto spajanja dokumenta. Valja naglasiti kako postoje stanoviti nedostaci jer je softver kojim je obavljan OCR pojedine dijelove teksta prepoznao kao sliku (uglavnom naslove), zatim dijelove teksta na kojima su dvije skenirane slike spajane te mjesta gdje je tekst lošijeg otiska ili je papir oštećen.

⁷ Marojević, Tihomir. *Digitalizirani časopis «Uspjeh»*. Dostupno na: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=75 (2009-12-7).

Digitalizirani Uspjeh se čuva u dva primjerka:

- primjerak visoke kvalitete koji je ujedno i sigurnosna kopija čuva se u tiff formatu, ukupne količine podataka od 560 MB;
- primjerak manje kvalitete čuva se u pdf formatu na serveru Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, ukupne količine podataka od 16 MB jer je obavljeno komprimiranje s gubitcima u odnosu na primjerak visoke kvalitete. Pdf format je izabran zbog mogućnosti svojevrsnog *full* tekst pretraživanja pomoću tipki CTRL + F. Dostupan je na stranicama Zavičajne zbirke na internetskoj stranici Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci (URL:http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=75).

Planovi su: u budućnosti nadopuniti fond Uspjeha preostalim brojevima časopisa te ga eventualno implementirati u neki od softvera kao što je *Greenstone* koji će dati dodatne mogućnosti pretraživanja časopisa.

23. rujna 2008. je odrađen i promotivni dio kada su predstavnicima Grada i Županije, vinkovačkoj javnosti i korisnicima Knjižnice predstavljeni prvi rezultati rada Knjižnice na području digitalizacije.

Digitalizacija zavičajne kulturne baštine – novine *Vinkovački list* (1952. –2008.)

Projekt digitalizacije *Vinkovačkog lista* najkompleksniji je i najzahtjevniji projekt digitalizacije u Knjižnici, kako logističko – tehnički, tako i financijski⁸.

⁸ Marojević, T. Digitalna zbirka Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci: dostupnost – zaštita – jedinstvenost : programska knjižica. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj: programska knjižica. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2009. Str. 32.

Digitalizacija je *Vinkovačkog lista* realizirana u sklopu projekta *Digitalizacija zavičajne i kulturne baštine*.

Povod za realizaciju Projekta su bile informacijske, znanstvene, stručne i obrazovne potrebe naših korisnika. Pri tome se ne misli isključivo na pojedince, već i na brojne ustanove s užeg i šireg vinkovačkog područja. Ovim je projektom Knjižnica postala najznačajnija podrška znanstvenom i stručnom radu zajednice.

Razlozi ulaska u Projekt su:

- olakšati pristup i pretraživanje informacija (mnogobrojni i različiti korisnici)⁹;
- djelomično riješiti problem posjedovanja (niti jedna ustanova u Vinkovcima ne posjeduje sve brojeve *Vinkovačkog lista* te se često jedna informacija tražila u nekoliko ustanova – Knjižnica, Muzej, Novosti, Arhiv);
- riješiti problem skladištenja i čuvanja;
- zaštititi *Vinkovački list* (pojedina godišta *Vinkovačkog lista* su neupotrebljiva zbog formata te njegova fizičkog stanja);
- samopromocija Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci te promocija Vinkovaca.

Prije nego li se počelo s informatičkim dijelom posla (skeniranje i obrada skenirane građe) Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci je nakon izbora građe za digitalizaciju prikupila potrebne suglasnosti i odobrenja od vlasnika *Vinkovačkog lista*, *Novosti d.o.o.*, koji je ustupio Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci autorska prava. Regulirano je i vlasništvo nad digitalnom inačicom *Vinkovačkog lista* te je time Knjižnica postala vlasnik digitaliziranog *Vinkovačkog lista* jer je Knjižnica idejni tvorac i nositelj Projekta.

Digitalizirani Vinkovački list okuplja na jednom mrežnom mjestu digitalne reprodukcije novina iz fondova: *Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, Novinskog i radio-informativnog društva Novosti d.o.o. Vinkovci, Gradskog muzeja Vinkovci i Arhivskog sabirnog centra u Vinkovcima*¹⁰.

Važno je naglasiti kako su svi brojevi *Vinkovačkog lista* pronađeni u Vinkovcima te se nije morala tražiti pomoć Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

Postupak digitalizacije je odradio vanjski suradnik Knjižnice, tvrtka Point d.o.o. iz Varaždina.

⁹ Šofat-Bikić, Maja. *Baštinski pristup digitalizaciji povijesnih novina: od povijesnih novina do digitalne zbirke sadržaja*. // *Medijska istraživanja* 12, 2(20065), 21..

¹⁰ Pezer, Emilija. O projektu. Dostupno na: <http://library.foi.hr/vl/projekt.aspx> (2009-12-7)

Skeniranje sadržaja je izvršeno skenerom i2s. Ovaj je skener odabran radi tehničkih mogućnosti koje pruža (tri glave, rezolucija 150 mpx, mogućnost skeniranja A2 formata). Prilikom digitalizacije izvršen je i OCR koji na temelju razlike u kontrastu između otisnutog teksta i pozadine prepoznaje pojedine znakove i zapisuje ih u obliku obradivog i pretraživog teksta¹¹ te se svi tekstovi mogu preuzimati.

Za potrebe Projekta su izrađena tri primjerka *Digitaliziranog Vinkovačkog lista*. Primjerci se razlikuju u kvaliteti prikaza slike.

Primjerak visoke kvalitete čuva se u tiff formatu. Slike su veličine 60 MB (+/- 5 MB) te su pohranjene na 600 DVD-a, što je oko 3 TB podataka. Nakon izvršenog skeniranja slike nisu dodatno obrađivane. Svi su DVD - i pohranjeni na vanjskoj lokaciji (izvan Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci) kako bi se uklonila mogućnost istodobnog gubitka ovog primjerka i primjerka srednje kvalitete koji se čuva u Knjižnici. Primjerak visoke kvalitete predstavlja tzv. sigurnosnu kopiju¹².

Drugi je **primjerak srednje kvalitete**. Znatno je manji od originala jer je izvršeno komprimiranje s gubicima¹³ (slika je manje kvalitete, ali ljudsko oko to ne može uočiti). Obradivan je alatima za obradu fotografija kako bi se uklonili nedostaci, obrezali rubovi i slično. Čuva se u jpg formatu. Slike su veličine 5 MB (+/- 1 MB), koje u konačnici čine oko 200 GB informacija. Primjerak srednje kvalitete je smješten na posebnom računalu koje je prilagođeno potrebama pretraživanja digitalnih zbirki (500 GB HDD, 2 GB RAM, neintegrirana matična ploča, posebna grafička kartica, monitor 21 inča). Računalo je smješteno u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci. Namjena je ovog primjerka administratorska, odnosno tiskanje pojedinih stranica, preuzimanje dijela dokumenta u pdf, tiff ili nekom drugom formatu, rezanje (*cropanje*) pojedinih dijelova slike, slanje preko maila i slično. Pristup računalu ima isključivo administrator. S administratorskog će se primjerka obaviti i tisak materijala te je za potrebe tiskanja nabavljen mrežni pisač Canon iRC2380i s mogućnosti tiskanja i skeniranja A 3 formata.

Primjerak najmanje kvalitete dostupan je korisnicima na internetu. Slike su veličine 300-400 KB i dostupne su u jpg formatu. Zaštićene su vodenim žigom kako bi se osiguralo vlasništvo nad sadržajem, kontrola korištenja i zaštita¹⁴. Ovaj je primjerak fizički smješten na serveru vanjskog suradnika, tvrtke Point d.o.o. (URL: <http://library.foi.hr/VL/>), a dostupan je i preko linka koji se nalazi na stranicama Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci

¹¹ Stantičić, Hrvoje. *Digitalizacija*. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009. Str. 71

¹² Isto, str. 129.

¹³ Isto, str. 78

¹⁴ Isto, str. 106

(URL: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=87). Pretraživanje je omogućeno uz pomoć *applet* aplikacija koji su integrirane u preglednik (*browser*). Postupak pregleda i pretraživanja *Digitaliziranog Vinkovačkog lista* testiran je na sedam preglednika (iako više od 97 % posjetitelja internetske stranice Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci koriste *Firefox* ili *Internet Explorer*) kako bi se osigurala stopostotna pretraživost. Omogućeno je tzv. *full* tekst pretraživanje, a ukoliko se uoči pogreška, moguće ju je odmah prijaviti administratoru. Idealna je rezolucija za pregledavanje *Digitaliziranog Vinkovačkog lista* 1280 X 1200 pixela.

Uz *Vinkovački list* digitalizirani su također i prilozi koji su redovno izlazili uz brojeve *Vinkovačkog lista*. To su: *Službeni vjesnik Narodnog odbora kotara Vinkovci* (poslije Općine Vinkovci), *Spačva*, *PIK Vinkovci* te *Medicinski centar Vinkovci*¹⁵.

Cjelokupna je vrijednost projekta oko 135 tisuća kuna. 100 tisuća kuna vrijedan je postupak digitalizacije, 28 – 30 tisuća kuna vrijedan je A3 pišač/skener te računalno koje je prethodno opisano vrijedno je 5 – 6 tisuća kuna.

U budućnosti je svakako nužno održavanje *Vinkovačkog lista*, nadopunjavanje godišta lista te ispravljanje pogrešaka koje su se dogodile kod OCR – a jer softver kojim je obavljen OCR ponekad ne prepoznaje pojedine znakove što zbog lošeg otiska, oštećenog papira ili nekih drugih razloga, stoga je prilikom pretraživanja ponuđena opcija *prijava greške* gdje korisnici mogu poslati eventualne nedostatke administratoru koji ih potom ispravlja.

Po završetku Projekta odrađen je i promotivni dio. 21. listopada 2009. održana je promocija *Digitaliziranog Vinkovačkog lista*. Promocija je iskorištena za predstavljanje mogućnosti administratorskoga primjerka, načina pretraživanja i usluga koje korisnici mogu zatražiti od Knjižnice. Promociji je prisustvovalo mnoštvo vinkovačkih intelektualaca, predstavnika iz kulturnog i političkog života Grada, kolege knjižničari iz Vukovara, Osijeka, Varaždina...

Digitalizirani *Vinkovački list* najvažniji je proizvod vinkovačke Knjižnice. U prvih godinu 357 dana korištenja zabilježen je 47841 pristup *Digitaliziranom Vinkovačkom listu*, što je u prosjeku nešto više od 218 korisnika dnevno.

U budućnosti se planira, uz već spomenuto nadopunjavanje godišta, pokušati pronaći (što je najteži dio posla) brojeve tjednika *Za pobjedu socijalizma* i *Šokadija* (koji su sadržajne prethodnice *Vinkovačkog lista*)¹⁶, od-

¹⁵ Pezer, Emilija. O projektu. Dostupno na: <http://library.foi.hr/vi/projekt.aspx> (2009-12-7).

¹⁶ Solić, Tomislav. *Vinkovački leksikon*. Vinkovci: vlast. nakl., 2007. Str. 466.

nosno *Vinkovačkih novosti*, ali ne i pravne jer su po ukinuću spomenutih časopisa većina novinara prešli iz spomenutih časopisa u *Vinkovačke novosti* gdje su nastavili s radom) te ih digitalizirati.

Digitalizirana monografija *Cibalae - Vinkovci* : spomen spis hrvatskih kulturnih i humanitarnih društava grada Vinkovaca

Tijekom rada na digitalizaciji *Vinkovačkog lista* rodila se ideja o digitalizaciji monografije *Cibalae - Vinkovci : spomen spis hrvatskih kulturnih i humanitarnih društava grada Vinkovaca*. Razlozi zbog kojih je izabrana spomenuta monografija leže u njenoj sadržajnoj vrijednosti¹⁷.

Sadržajna se vrijednost odnosi na podatke koji su zastupljeni u monografiji *Cibalae - Vinkovci : spomen spis*. Spomenuta monografija donosi kronološki pregled povijesti Vinkovaca od prapovijesnog doba do 1937. godine, rekonstrukciju kulturne i intelektualne povijesti grada Vinkovaca za spomenuto razdoblje.

Digitalizacijom *Spomen spisa i Vinkovačkog lista* oblikovana je cjelina koja donosi povijest Vinkovaca od prapovijesnog doba do suvremenoga vremena.

Valja napomenuti kako je knjiga izdana 1938. godine te su istekla autorska prava, što je bila jedna od olakšavajućih okolnosti. Knjiga je vrlo dobro očuvana, postoji nekoliko primjeraka, ali je papir vrlo nekvalitetan te stoga postoji opasnost od uništenja ili oštećenja.

Postupak digitalizacije identičan je postupku digitalizacije *Vinkovačkog lista* te se neće ponovno opisivati. Istaknut ćemo samo osnovne razlike. *Cibalae Vinkovci spomen spis* je fizički znatno manji od *Vinkovačkog lista* te je stoga uz *full* tekst pretraživanje, omogućeno i pretraživanje prema ključnim riječima. Digitalni oblik spomenute monografije identičan je materi-

¹⁷ Katić, Tinka. *Digitalizacija stare grada*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 3-4(2003), 38

jalnom te se pruža mogućnost virtualnog listanja knjige pomoć PPF (Flash Page Flip) aplikacije.

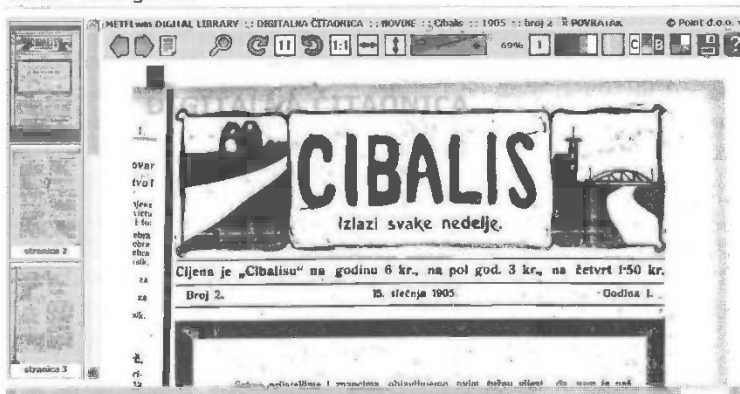
Digitalizirana monografija *Cibalae - Vinkovci : spomen spis hrvatskih kulturnih i humanitarnih društava grada Vinkovaca* je dostupan za pregled i pretraživanje preko internetske stranice Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci (URL: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=88) ili preko linka na server tvrtke Point d.o.o (URL: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga.aspx?C=2009&broj=1>).

Digitalizacija časopisa *Cibalis* (1905.)

Naslovnica » Događanja i novosti » Odbor 1905. godine

Cibalis 1905. godine

U uvodu ovoga dijela teksta bi svakako valjao objasniti odnos, sličnosti i različitosti časopisa *Cibalis* iz 1905. i 1923. Vidljivo je kako časopisi nose isti naziv te se može pomisliti kako se radi o istom časopisu, međutim to nije točno. Časopisi se razlikuju u nekoliko elemenata, to su: podnaslov, izdavač, urednici – autori članaka.

Časopis *Cibalis* (1905.) počeo je izlaziti 7. siječnja 1905. godine pod naslovom *Cibalis, kao list za zbilju, šalu i satiru*¹⁸. U listu se na šaljiv način

¹⁸ Mokriš, Svyetlana. Popis vinkovačkih časopisa od 1874. do 1945. Dostupno na: <http://www.gkvk.hr/images/pdf/gkvk-vinkovackenovinekrozpovijest.pdf> (2010-9-10)

kritiziraju ljudske mane i društveni nedostaci, a tu su i duhoviti natječaji, zahvale, ženidbene ponude i *drugi ukrasi varoši*¹⁹. Izlazio je svake nedjelje. Kao vlasnik, izdavač i odgovorni urednik navodi se Antun Rott²⁰. Rott je u Vinkovcima imao tiskaru koja je radila od 1904. do 1916. godine kada seli u Osijek pa je u spomenutoj tiskari i tiskan *Cibalis*²¹. Duša lista i njegov ne-registrirani urednik bio je književnik Joza Ivakić, tada profesor vinkovačke gimnazije. Prvo polugodište izlazi kao humoristički list na 8 strana u veličini kvarta. S drugim polugodištem svojega izlaženja list počinje izlaziti na 4 strane (ubrzo na 6 strana) u veličini folija bez ikakvog podnaslova. Poslije pada Narodne stranke i pobjede hrvatsko – srpske koalicije na izborima 1906. godine, list mijenja naslov i počevši od broja 41/1906. izlazi pod naslovom *Svjetlost*. Postaje izrazito politički list i organ pristaša Hrvatske pučke napredne stranke, iako to nigdje izričito ne navodi.

Osobito je značajna kulturna rubrika, koju uređuje Joza Ivakić (prilozi: *Život i rad Josipa Kozarca, Vinkovci i hrvatska književnost, humorističko – satirički feljton Vinkovački divan*, itd.). Ivakić je okupio književnike Josipa Kosora, Josipa Bognera, Antuna Kovača, Ivana Kozarca i druge. Potpisujući se kao *Vanja Kosan* Ivan Kozarac je objavio 1910. u *Svjetlosti* pjesmu *Milovo sam*. *Svjetlost* često polemizira s drugim vinkovačkim časopisom *Vinkovci und Umgebung* 1912. godine kada su uvođenjem Cuvajevog komesarijata bili jako pooštreni propisi o tisku, list se prestaje baviti politikom pa se navodi u podnaslovu kako je *Svjetlost – List za gospodarstvo, obrt, trgovinu, te za prosvjetu i književnost*²². Nakon vraćanja ustava Hrvatskoj 1913. godine, list ponovo stupa u politički život. U posljednjim sačuvanim brojevima list ničim ne nagovještuje prestanak izlaženja, no sigurno je da je početkom Prvog svjetskog rata prestao izlaziti. List *Svjetlost* najvjerojatnije je uređivao Joza Ivakić premda ga u impresumu potpisuje Anton Rott.²³

Projekt digitalizacije *Cibalisa* je podijeljen u dvije faze. Prva je faza digitalizacija brojeva časopisa pod naslovom *Cibalis*, 1905. i početak 1906. godine. Radi se o 40 brojeva *Cibalisa*²⁴. Ova je faza uspješno privedena kraju, a drugi dio, digitalizacija brojeva koji nose naslov *Svjetlost* će biti gotov do kraja 2010. godine. Treba reći kako je druga faza puno zahtjevnija zbog količine građe, budući da *Cibalis* ima 370 kartica, a *Svjetlost* oko 2700 kartica.

Digitalizacija *Cibalisa* se razlikuje od dosadašnjih projekata digitalizacije u Knjižnici jer se nije radila klasičnim putem (skeniranje, obrada slika,

¹⁹ Rem, Vladimir. 130 godina novinskog izdavaštva u Vinkovcima. *Vinkovci : Novosti*, 2004., str. 41.

²⁰ Makriš, Sijetlana. Nav. djel.

²¹ Malbaša, Marija. *Povijest tiskarstva u Slavoniji*. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1978., str. 87.

²² Šalić, Tomislav. Nav. djel., str. 66.

²³ Makriš, Sijetlana. Nav. djel.

²⁴ Rem, Vladimir. Nav. djel., str. 41.

OCR) već je *Cibalis* dan na digitalizaciju u pdf formatu koji je pretvaran u jpg format, 300 dpi – a, na kojem se obavio OCR. OCR postupak je bio dosta zahtijevan jer je *Cibalis* snimljen u dvobojnom CB formatu pri čemu su slova ostala u velikoj mjeri teško čitljiva. Zbog toga je trebalo uložiti dosta napora u ručnu provjeru i popravak. Kako su slike bile već komprimirane u pdf formatu, besmisleno ih je bilo pretvarati u nekomprimirani tiff format pa su izrađena dva primjerka digitaliziranog *Cibalisa*, arhivski i prezentacijski na kojem se morala raditi i renumeracija stranica.

Ukupna količina podataka arhivskog primjerka je oko 900 MB, dok prezentacijski primjerak, koji je dostupan na internetu, čini oko 140 MB podataka.

Prsitup digitaliziranom *Cibalisu* osiguran je preko mrežnih stranica Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci URL: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=100 te direktnim pristupom na server tvrtke Point d.o.o. Varaždin URL: <http://library.foi.hr/novine/default.aspx?C=74&G=74>.

Digitalizacija časopisa *Cibalis* (1923.)

Cibalis (1923.-1924), šaljivi, informativni i društveni list. Polumjesečnik. Izlazio svakog prvog i petnaestog u mjesecu na 8 strana u veličini kvarta.

Oslanjao se na tradiciju svog istoimenog prethodnika s početka stoljeća²⁵. Svrha je lista bila zabaviti i informirati čitatelje o društvenom životu u Vinkovcima. Donosio je raznovrsne šale, objavljavao narodne pjesme u dvostihu desetercu, izvještaavao o lokalnim događajima i športu. Objavljivani su oglasi i karikature²⁶. Uređivao ga je Aleksa Budaj, ali je njegov stvarni urednik bio Slavko Janković, o čemu svjedoči zapis Slavka Jankovića: *Još kao studnet počeo sam 1917. skupljati sebi na veselje pismice u Šiškovcima, Cerni i Gundincima. Već 1923./24. u svojem (podvukao V.R.) listu Cibalis štampao sam u svakom broju po 20, ukupno oko 400*²⁷. Cibalis je tiskan u tiskari Grafija, poslije M. Vinkovci²⁸. Radi se o istoj tiskari koja se iz nepoznatih razloga javlja s više naziva (*Tiskara M. Matičić i drug, Grafija te na kraju M. Matičić*)²⁹. Prestanak izlaženja *Cibalis* objavljuje putem šaljive osmirtnice na preko pola stranice 12. broja od 27. lipnja 1924. u kojoj stoji: *Veselim i zadovoljnim srcem javljamo svojim prijateljima i znancima te presretnim pretplatnicima da je naš (epitet neka svatko umetne) huncut, bečar, komendijaš, klipian itd., gospodin Cibalis nakanio ovog sparnog mjeseca 1924., u bogtepita kolko sati, a u drugoj godini zaguljivačkog života, bez ikakve bolesti ili drugog naročitog razloga, a pri potpunoj svijesti, ne primivši posljednje utjehe (tj. pretplate) – krepucnuti*³⁰.

Prilikom digitalizacije *Cibalisa* (1923.) nije postojala faza skeniranja dokumenata jer su podaci prebačeni s mikrofilma. Slike su pretvorene u jpg maksimalne kvalitete, a nakon toga je odrađen i OCR na dokumentima.

Ukupna količina digitaliziranih podataka je 468 MB, koji čine arhivski primjerak dok je prezentacijski primjerak, koji je dostupan na internetu čini 60 MB. Digitalizirano je svih 176 kartica časopisa.

Digitalizirani časopis *Cibalis* iz 1923. godine dostupan je kao i svi ostali digitalizirani naslovi, preko linka Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, URL: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=101 te direktnim pristupom na server tvrtke Point d.o.o. na kojem se nalazi prezentacijski primjerak časopisa, URL: <http://library.foi.hr/novine/default.aspx?C=73&G=73>.

²⁵ Mokriš, *Svetlana*. Nav. djel.

²⁶ Šalić, *Tomislav*. Nav. djel., str. 66-67.

²⁷ Rem, *Vladimir*. Nav. djel., str. 41.

²⁸ Mokriš, *Svetlana*. Nav. djel.

²⁹ Malbaša, *Marjta*. Nav. djel., str. 89.

³⁰ Rem, *Vladimir*. Nav. djel., str. 42.

Digitalizacija Hrvatskog branika

Naslovna » Hrvatski branik » Hrvatski branik

Hrvatski branik

Tjedne novine koje su počele izlaziti 1923. godine. Izlazile su subotom u formatu folija. Vlasnik i izdavač bio je Odbor za izdavanje Hrvatskog branika, a urednici: Velimir Pakaci, Franjo Becker, Ivan Grubiša i dr. Tiskan je u tiskari *Grafija* koja je već spominjana u ovome radu. Novine su zastupale tadašnju opozicijsku politiku Hrvatske zajednice i Hrvatske republikanske stranke te su zbog toga često bile zapljenjivane. Izlaženje lista je zabranjeno pred izbore 1925. godine.

Potkraj 1936. godine ponovno je počeo izlaziti *Hrvatski branik* i to nakon spajanja listova *Branik* i *Vinkovački tjednik* u *Vinkovački branik* koji kasnije mijenja ime u *Hrvatski branik* i postaje glasilo Hrvatske seljačke stranke. Urednici su bili: Antun Mihaljević, Josip Landruck, Ante Manojlović i Viktor Magdić³¹.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci je digitalizirala drugo razdoblje postojanja *Hrvatskog branika*, odnosno godine od 1935. do 1942. godine.

Digitalizacija je odrađena prebacivanjem podataka s mikrofilma u digitalni oblik. Kao i u prethodnom slučaju *Cibalisa*, prebačeni podaci su pretvoreni u jpg format maksimalne kvalitete. Zbog snimke koja je bila u dvo-

³¹ Šalić, Tomislav. Nav. djelo, str. 174.

bojnom CB formatu OCR je bio dosta zahtjevan, ali je uspješno priveden kraju. Izrađena su dva primjerka, arhivski i prezentacijski koji su u ovom slučaju vrlo slični, odnosno kvaliteta im je približno jednaka. Jedan primjerak čini 800 MB podataka. Digitalizirane su 1682 kartice.

Prezentacijski primjerak je dostupan preko stranice Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, URL: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=99 te pristupom na server vanjskog suradnika tvrtke Point d.o.o., URL: <http://library.foi.hr/novine/default.aspx?C=13&G=13>.

ZAKLJUČNO O VINKOVAČKOJ DIGITALNOJ ZBIRCI

Vinkovačka Digitalna zbirka integrirana je u veću digitalnu zbirku koja se nalazi na serveru tvrtke *Point* d.o.o., a sastoji se od 25 naslova časopisa i novina koje je moguće istodobno pretraživati. Zbirka je dostupna preko linka na server tvrtke Point d.o.o (<http://library.foi.hr/NOVINE/>).

Također valja naglasiti kako vinkovačka Digitalna zbirka zadovoljava međunarodni ISO – 8859- 2 standard i ASCII kodni standard.

Pristup je svim digitaliziranim materijalima slobodan i besplatan ukoliko se ne koristi u komercijalne svrhe.

Na kraju treba naglasiti kako digitalizacija nije konačno rješenje u pogledu dostupnost. Materijalni oblik digitaliziranih sadržaja i dalje treba pomno čuvati jer smo već spomenuli podatak kako 50 % hrvatskih građana starijih od 15 godina ima osiguran pristup internetu. Treba se zapitati što je s drugih 50 %? Isto je istraživanje pokazalo kako tek 39 % građana koji imaju osiguran pristup internetu su stvarni korisnici interneta, a od njih 39 % samo 1/4 ili od ukupnog broja stanovnika Hrvatske cca 10 % koristi internet za pretraživanje literature i učenje³². Ovu su samo neki od podataka koji nam nalažu da se odnos prema papirnoj građi ne smije promijeniti, već se i dalje mora pomno čuvati.

PLANOVI ZA BUDUĆI RAD NA DIGITALIZACIJI

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci nastavlja s digitalizacijom zavičajnih naslova. Kako je već rečeno, do kraja 2010. će biti *on – line* dostupan i časopis *Svjetlost* koji je nastavak časopisa *Cibalis* iz 1905. godine.

Plan je u 2011. godini vlastitim izvorima digitalizirati prvi vinkovački stručni časopis – *Posavski lovac*. Knjižnica se odlučila na ovaj korak jer posjeduje opremu, iskustvo i znanje koje je potrebno za samostalnu digitali-

³² Ružić, Drago. *Internet i internetski servisi*. Dostupno na: http://www.mpp.efos.hr/dokumenti/eMktg_MPP_2_Internet.pdf (2009-5-21)

zaciju. Trenutno se radi na popunjavanju fonda *Posavskog lovca* jer Knjižnica ne posjeduje sve brojeve ovoga časopisa.

Privodi se kraju izrada i dizajn Portala vinkovačkih novina koji će objedinjavati sve digitalizirane vinkovačke časopise čime će se olakšati pristup i pretraživanje Digitalne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci će kontinuirano raditi na stvaranju digitalnih sadržaja i njihovom plasiranju u virtualni prostor Knjižnice kako bi još više osnažila i naglasila svoju obrazovno – znanstvenu ulogu te postala temeljna podrška znanstveno – stručnom radu u regiji.

LJTERATURA I URL IZVORI

1. Badurina, Boris...[et al.]. Digitalizacija i nove knjižnične usluge: radionica. Dostupno na: <http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/slagRadionicaDigitalizacija2.ppt> (2009-5-21)
2. Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 3-4(2003), 38.
3. Malbaša, Marija. *Povijest tiskarstva u Slavoniji*. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1978.
4. Marojević, Tihomir. Digitalizirani časopis «Uspjeh». Dostupno na: http://www.gkvk.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=75 (2009-12-7)
5. Marojević, T. Digitalna zbirka Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci: dostupnost – zaštita – jedinstvenost : programska knjižica. // *Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj: programska knjižica*. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2009. Str. 31 - 32.
6. Miljak, Josipa. Vinkovačka knjižnica u ratnom razdoblju. // *Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja*, 10(1992), 270.
7. Mokriš, Svjetlana. *Popis vinkovačkih časopisa od 1874. do 1945*. Dostupno na: <http://www.gkvk.hr/images/pdf/gkvk-vinkovackenovinekrozpovijest.pdf> (2010 -9-10)
8. Pezer, Emilija. O projektu. Dostupno na: <http://library.foi.hr/vl/projekt.aspx> (2009-5-21)
9. Rem, Vladimir. *130 godina novinskog izdavaštva u Vinkovcima*. Vinkovci : Novosti, 2004.

10. Ružić, Drago. Internet i internetski servisi. Dostupno na: http://www.mpp.efos.hr/dokumenti/eMktg_MPP_2_Internet.pdf (2009-5-21)
11. Staničić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009.
12. Šalić, Tomislav. Vinkovački leksikon. Vinkovci: vlast. nakl., 2007.
13. Šojat-Bikić, Maja. Baštinski pristup digitalizaciji povijesnih novina: od povijesnih novina do digitalne zbirke sadržaja. // Medijska istraživanja 12, 2(2006), 21.